

Digital bankverksamhet och lönsamhet: Svenska banker under COVID-19-pandemin

Kave Edin och Peter Öhman

Digital bankverksamhet och lönsamhet: Svenska banker under COVID-19-pandemin

Kave Edin och Peter Öhman

Denna kortrapport redovisar resultat från en studie om digital bankverksamhet och dess påverkan på bankers lönsamhet före och under COVID-19-pandemin. Den data som samlades in, sammanställdes och analyserades omfattade 19 svenska banker under perioden 2007–2022. Resultaten, här sammanfattade av Kave Edin och Peter Öhman vid CER, visar att digital bankverksamhet inte mildrade pandemirelaterade lönsamhetschocker. Dessa insikter ger vägledning för strategier som balanserar teknologisk innovation med finansiell stabilitet i turbulenta tider. Banker som verkar i avancerade digitala ekonomier, som Sverige, gör klokt i att prioritera faktorer som kapitaltäckning och bestående lönsamhet under kristider, medan den digitala utvecklingen kan behandlas som en del av en bredare strategi snarare än som en enskild vinstgenerator. Forskningsresultaten har tidigare publicerats i den internationella tidskriftsartikeln "Digital banking in crisis times: Evidence from Swedish banks during the COVID-19 pandemic" (Edin, 2025).

Inledning

COVID-19-pandemin beskrivs ofta som värre än den världsomspännande finanskrisen åren 2007–2009 och till och med som den kanske mest omfattande finansiella chocken för den globala ekonomin sedan andra världskriget.¹ I Sverige tvingades Riksbanken göra omfattande tillgångsköp tillsammans med räntesänkningar för att stödja finansbranschen.² En lönsam banksektor är nämligen viktig för stabiliteten i det finansiella systemet och för bankernas möjligheter att låna ut pengar till företag och hushåll.

Samtidigt gjorde social distansering och begränsad rörlighet att fysiska bankkontor fick stängas ned, vilket i sin tur ökade efterfrågan på digitala banktjänster.³ Den digitala bankverksamheten upplevde således en massiv tillväxt under denna i övrigt mörka period.

Det argumenteras då och då för att det snabba införandet av digitala banktjänster under pandemin minskade den negativa finansiella inverkan på bankernas resultat. Tidigare studier har dock huvudsakligen analyserat antingen digitaliseringens eller COVID-19-pandemins betydelse för bankers ekonomiska utfall. I dessa studier har olika mått, exempelvis avkastning på totalt respektive eget kapital, använts för att mäta i vilken omfattning digitaliseringen eller pandemin påverkar lönsamheten.

¹ Naseer et al. (2023).

² Andersen et al. (2022).

³ Dadoukis et al. (2021); Doran et al. (2022); Kwan et al. (2024); Silva et al. (2023).

Vad gäller digital bankverksamhet indikerar tidigare studier att digitaliseringen av olika banktjänster har en positiv inverkan på bankernas finansiella resultat och lönsamhet.⁴ Samtidigt visar tidigare studier att COVID-19-pandemin hade en negativ inverkan på bankernas ekonomi.⁵ Forskning om den kombinerade effekten av digitaliseringen och pandemin på bankers finansiella prestanda har huvudsakligen bedrivits i utvecklingsländer och resultaten indikerar att utvecklingen av digitala banktjänster hade en viss inverkan på bankernas finansiella resultat och lönsamhet även under pandemin.⁶

Mot denna bakgrund syftar denna studie till att utforska såväl de separata som de kombinerade effekterna av digital bankverksamhet och COVID-19-pandemin på svenska bankers lönsamhet. Kombinationen av att den globala finanskrisen 2007–2009 hade en relativt liten inverkan på de svenska bankerna, en avancerad digital bankinfrastruktur och en liberal nedstängningspolitik under pandemin gör Sverige till en lämplig kontext för en sådan studie.⁷ Ett annat argument för att genomföra en studie i Sverige är att olika kontexter kan skilja sig ganska mycket åt och att det därför är riskabelt att försöka generalisera vad som påverkar bankers lönsamhet i ett land på basis av studier gjorda i andra länder.⁸

Det saknas tidigare studier om hur svenska banker hanterade effekterna av en snabb utveckling av digitala banktjänster under COVID-19-pandemin. Däremot belyser en tidigare studie vid CER vad som gör att vissa banker är mer lönsamma än andra.⁹ Den studien byggde på redovisningsinformation från 20 svenska banker under tio års tid (2005–2014), vilket innebär att såväl tiden före som under och efter den globala finanskrisen täcktes in. Resultaten visar att bankers kapitaltäckning (soliditet), tillväxt (omsättningsökning) och tidigare års lönsamhet inverkar positivt på lönsamheten. Trots att små banker visat sig ha svårigheter att allokera de resurser som krävs för att leva upp till de allt strängare regelverken¹⁰, fann studien inga belägg för att de svenska bankernas storlek skulle ha ett samband med lönsamheten. Inte heller att bruttonationalprodukten (BNP) skulle ha någon koppling till vilken lönsamhet bankerna redovisar.

Syfte, data och tillvägagångssätt

Syftet med den studie som avrapporteras i denna kortrapport var att beskriva och analysera i vilken mån digitaliseringen räddade upp svenska bankers lönsamhet

⁴ Del Gaudio et al. (2021); Nguyen-Thi-Huong et al. (2023).

⁵ Elnahass et al. (2021); Kozak (2021).

⁶ Dadoukis et al. (2021); Doran et al. (2022); Kwan et al. (2024); Silva et al. (2023).

⁷ Andersson och Jonung (2024).

⁸ Dietrich och Wanzenried (2014).

⁹ Öhman och Yazdanfar (2018).

¹⁰ Klomp och De Haan (2011).

under pandemin. Data för perioden 2007–2022 samlades in från 19 kommersiella banker, vilket resulterade i 304 observationer. I bankernas årsredovisningar fanns redovisningsspecifik data och som komplement till dessa uppgifter inhämtades data på bransch- och makronivå. Insamlad data analyserades sedan med hjälp av tre kompletterande statistiska metoder, vilket är i enlighet med tidigare studier.⁹

Enligt tabell 1 valdes avkastning på totalt kapital (beräknat i form av nettoresultat i förhållande till totalt kapital) som mått på bankers lönsamhet (LÖN), vilket är studiens beroende variabel. Måttet förekommer i flera tidigare studier eftersom det visar hur väl en bank använder sina tillgångar för att generera vinst.¹¹ Den första oberoende variabeln, digital bankverksamhet (DIG), operationaliseras i form av andelen av den svenska befolkningen som använder internetbanktjänster. Effekten av den andra oberoende variabeln, COVID-19-pandemin (COV), mättes med hjälp av en dummy-variabel, som gavs siffran 1 för åren 2020–2022 och siffran 0 för övriga perioder.¹²

Tabell 1: Variabler i studien

Definition	Variabel	Mätning
Lönsamhet	LÖN	Nettoresultat/totalt kapital
Digital bankverksamhet	DIG	Andel av befolkningen som använder internetbanktjänster
COVID-19-pandemin	COV	Dummyvariabel (1 för 2020–2022, 0 annars)
Kapitaltäckning	KAP	Eget kapital/totalt kapital
Storlek	STO	Naturlig logaritm av totalt kapital
Ålder	ÅLD	Naturlig logaritm av antal år sedan etablering
Fördröjd lönsamhet	FLÖN	Tidigare års nettoresultat/totalt kapital
Banksektorns utveckling	BSU	Bankers totala kapital/BNP
Bruttonationalprodukt	BNP	Inflationsjusterad BNP
Penningmängdtillväxt	PMT	Tillväxt av kontanter, insättningar och likvida tillgångar

Tabell 1 visar även vilka kontrollvariabler som användes på bank-, bransch- och makronivå. I den första gruppen ingick kapitaltäckning (KAP), storlek (STO), ålder (ÅLD) och även fördröjd lönsamhet (FLÖN) för att fånga effekten av tidigare års redovisade siffror. Valet av dessa variabler följer den tidigare CER-studien.¹³ Den andra gruppen fokuserade på banksektorns utveckling (BSU). I den tredje gruppen

¹¹ Öhman och Yazdanfar (2018).

¹² Athanasoglou et al. (2008); Dietrich och Wanzenried (2014).

¹³ Öhman och Yazdanfar (2018).

ingick bruttonationalprodukten (BNP) och penningmängdtillväxt (PMT). I tabellens tredje kolumn framgår hur respektive variabel mättes.

Resultat

Resultaten är mer eller mindre samstämmiga oberoende av statistisk metod. Digital bankverksamhet visar statistisk signifikans (på fem- respektive tioprocentsnivån). Det indikerar att digitaliseringen av bankverksamheten har en viss positiv effekt på svenska bankers lönsamhet. Den ekonomiska betydelsen av digitaliseringen är dock begränsad, vilket innebär att de digitala banktjänsternas inverkan på lönsamheten förblir liten eller beror på specifika omständigheter.

COVID-19-pandemin visar inga signifikanta effekter enligt någon av de statistiska metoderna, vilket återspeglar den svenska banksektorns motståndskraft under krisen. Interaktionstermen, det vill säga kombinationen av digital bankverksamhet och pandemin ($DIG \times COV$), är negativ men saknar statistisk signifikans. Det betyder att digital bankverksamhet inte kompenserade för eventuella negativa lönsamhets-effekter under krisen, åtminstone inte i någon väsentlig omfattning.

I tabell 2 sammanfattas de ovan beskrivna resultaten. Likaså redovisas utfallet av de analyser som vägde in kontrollvariablerna.

Tabell 2: Sammanfattning av resultat

Faktor	Resultat
Digital bankverksamhet (DIG)	Liten positiv effekt på lönsamhet, men ekonomiskt begränsad
COVID-19-pandemin (COV)	Ingen signifikant direkt påverkan på bankernas lönsamhet
Digitalisering $\times$ COVID ($DIG \times COV$)	Ingen skyddande effekt, digitalisering mildrade inte krisens påverkan
Kapitaltäckning (KAP)	Positiv effekt, högre kapitaltäckning ger högre lönsamhet
Storlek (STO)	Något blandade resultat beroende på statistisk metod
Ålder (ÅLD)	Något blandade resultat beroende på statistisk metod
Tidigare lönsamhet (FLÖN)	Positiv effekt, lönsamhet tenderar att bestå över tid
Branschrelaterade och makroekonomiska faktorer	Ingen signifikant påverkan på bankernas lönsamhet

Den undre delen av tabellen visar stark statistisk signifikans (på enprocentsnivån) gällande kapitaltäckning och fördröjd lönsamhet enligt samtliga datakörningar. Mer precist visar kapitaltäckning ett positivt samband med lönsamhet och lönsamheten

tenderar att kvarstå från en period till nästa. På samma gång visar storlek och ålder blandade resultat, även om studien indikerar att större och mer anrika banker kan ha en viss fördel framför mindre och nyare banker. Ingen av de branschrelaterade eller makroekonomiska faktorerna som ingick i studien visar någon statistiskt signifikant påverkan på bankernas lönsamhet.

Slutdiskussion

Med data från 19 kommersiella svenska banker under perioden 2007–2022 och tre kompletterande statistiska analyser fokuserade denna studie på om utvecklingen av digitala banktjänster utgjorde ett skydd för svenska bankers lönsamhet under COVID-19-pandemin. Resultaten visar att digital bankverksamhet är förknippad med en liten positiv effekt på lönsamheten, att pandemin inte hade någon direkt statistiskt signifikant effekt samt att interaktionen (DIG × COV) är negativ men icke-signifikant. Det senare ger vid handen att högre digital anpassning inte väsentligt påverkade bankernas lönsamhet under pandemin i det starkt digitaliserade och icke nedstängda svenska samhället åren 2020–2022.

Den positiva relationen mellan digitalisering och lönsamhet är konsistent med studier från andra länder som har dokumenterat effektivitetsvinster från online- och mobilkanaler¹⁴, även om den ekonomiska betydelsen förefaller vara mer blygsam i Sverige. Samtidigt går studiens resultat på tvärs mot rapporterade lönsamhetsförsämringar från andra länder under COVID-19-pandemin.¹⁵ Denna skillnad är troligen kopplad till Sveriges liberala nedstängningsstrategi, penningpolitiska stöd och robusta tillsyn under pandemiåren.

Att kapitaltäckning är en tillförlitlig och positiv indikator samtidigt som lönsamheten uppvisar en fördröjd effekt överensstämmer med den CER-studie som omfattade perioden 2005–2014¹⁶, men också med studier med data från andra europeiska länder.¹⁷ Det kan också noteras att de båda CER-studierna redovisar delvis olika resultat beträffande storlekens betydelse. Det föranleder ett behov att ytterligare studier för att om möjligt klarlägga i vilken mån bankers storlek och lönsamhet är relaterade till varandra under ekonomiskt goda respektive mindre goda perioder. Likaså huruvida eventuella samband mellan storlek och lönsamhet är linjära eller om banker som växer i storlek över en viss gräns riskerar att drabbas av byråkrati och ineffektivitet. Det är också tänkbart att sätten på vilka banker anammar den teknologiska utvecklingen och hur de använder avancerad teknik är viktigare än storleken i sig.

¹⁴ Del Gaudio et al. (2021); Nguyen-Thi-Huong et al. (2023).

¹⁵ Elnahass et al. (2021); Kozak (2021).

¹⁶ Öhman och Yazdanfar (2018).

¹⁷ Dietrich och Wanzenried (2014).

De resultat som presenteras i denna kortrapport genererar teoretiska implikationer om hur digital bankverksamhet interagerar med externa kriser och bankers lönsamhet. De teoretiska modellerna för bankernas digitala transformation måste beakta landspecifika element såsom de digitala systemens mognadsgrad och mer eller mindre gynnsamma regleringsmiljöer. Dessa faktorer tenderar att påverka digitala banktjänsters krislindrande effekt.

Praktiskt indikerar resultaten att bankers digitalisering företrädesvis ska behandlas som en del av en mångfacetterad strategi i stället för att ses som en oberoende vinstgenerator. Vidare förefaller kapitaltäckning och tidigare lönsamhet vara viktigare bestämningsfaktorer för bankers lönsamhet än digital transformation under kriser som COVID-19-pandemin. Svenska banker som verkar i avancerade digitala miljöer gör klokt i att upprätthålla operativ stabilitet samtidigt som banker som verkar på mindre utvecklade marknader kan påskynda digital tillväxt för att minska kommande operativa utmaningar.

Referenser

- Andersen, A.L., Hansen, E.T., Johannesen, N. och Sheridan, A. (2022), "Consumer responses to the COVID-19 crisis: Evidence from bank account transaction data". *The Scandinavian Journal of Economics*, Vol. 124, Nr. 4, s. 905-929.
- Andersson, F.N. och Jonung, L. (2024), "The Covid-19 lesson from Sweden: Don't lock down". *Economic Affairs*, Vol. 44, Nr. 1, s. 3-16.
- Athanasoglou, P.P., Brissimis, S.N. och Delis, M.D. (2008), "Bank-specific, industry-specific and macroeconomic determinants of bank profitability". *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, Vol. 18, Nr. 2, s. 121-136.
- Dadoukis, A., Fiaschetti, M. och Fusi, G. (2021), "IT adoption and bank performance during the COVID-19-pandemic". *Economics Letters*, Vol. 204, 109904.
- Del Gaudio, B.L., Porzio, C., Sampagnaro, G. och Verdoliva, V. (2021), "How do mobile, internet and ICT diffusion affect the banking industry? An empirical analysis". *European Management Journal*, Vol. 39, Nr. 3, s. 327-332.
- Dietrich, A. och Wanzenried, G. (2014), "The determinants of commercial banking profitability in low-, middle-, and high-income countries". *The Quarterly Review of Economics and Finance*, Vol. 54, Nr. 3, s. 337-355.
- Doran, N.M., Bădîrcea, R.M. och Manta, A.G. (2022), "Digitization and financial performance of banking sectors facing COVID-19 challenges in central and eastern European countries". *Electronics*, Vol. 11, Nr. 21, 3483.
- Edin, K. (2025), "Digital banking in crisis times: Evidence from Swedish banks during the COVID-19 pandemic". *Journal of Economic Studies*, Vol. 52, Nr. 9, s. 274-288.
- Elnahass, M., Trinh, V.Q. och Li, T. (2021), "Global banking stability in the shadow of COVID-19 outbreak". *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, Vol. 72, 101322.
- Klomp, J. och De Haan, J. (2011), "Banking risk and regulation: Does one size fit all?". *Journal of Banking and Finance*, Vol. 36, Nr. 12, s. 3197-3212.
- Kozak, S. (2021), "The impact of COVID-19 on bank equity and performance: The case of central eastern south European countries". *Sustainability*, Vol. 13, Nr. 19, 11036.
- Kwan, A., Lin, C., Pursiainen, V. och Tai, M. (2024), "Stress testing banks' digital capabilities: Evidence from the COVID-19 pandemic". *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, Vol. 59, Nr. 6, s. 2618-2646.
- Naseer, S., Khalid, S., Parveen, S., Abbass, K., Song, H. och Achim, M.V. (2023), "COVID-19 outbreak: Impact on global economy". *Frontiers in Public Health*, Vol. 10, 1009393.
- Nguyen-Thi-Huong, L., Nguyen-Viet, H., Nguyen-Phuong, A. och Van Nguyen, D. (2023), "How does digital transformation impact bank performance?". *Cogent Economics and Finance*, Vol. 11, Nr. 1, 2217582.
- Silva, T.C., de Souza, S.R.S., Guerra, S.M. och Tabak, B.M. (2023), "COVID-19 and bank branch lending: The moderating effect of digitalization". *Journal of Banking and Finance*, Vol. 152, 106869.
- Öhman, P. och Yazdanfar, D. (2018), "Organizational-level profitability determinants in commercial banks: Swedish evidence". *Journal of Economic Studies*, Vol. 45, Nr. 6, s. 1175-1191.